

PARIPELI

For Two

RAUTAVAARA - SALLINEN - KOKKONEN - MERILÄINEN - FAGERLUND

Alexander Gebert violoncello

Anna Kuvaja piano

EINOJUHANI RAUTAVAARA

Sonaatti nro 1 sellolle ja pianolle (1972–73/2001)

Einojuhani Rautavaara (1928–2016) oli suomalaisen taidemusiikin yksi tuotteli-aimmista ja monikasvoisimmista säveltäjistä. Hänen tuotantonsa käsittää yli 150 teosta: kahdeksan sinfoniaa, useita konserttoja ja oopperoita, kamarimusiikkia, vokaaliteoksia ja elektronista musiikkia. Hänen persoonassaan yhdistyivät syvä humanismi, henkinen etsintä ja voimakas sävellyksellinen mielikuvitus, jotka kaikki kuuluvat myös hänen musiikissaan.

Rautavaaran asema suomalaisessa musiikissa on poikkeuksellinen, koska hän onnistui kulkemaan aikansa modernismin halki oman äänensä säilyttäen – kehittäen tyyliinsä tiukan sarjallisuuden ja atonaalisuuden kautta kohti yhä poeettisempaa, tonaalisuutta uudelleen etsivää ja symbolisesti latautunutta ilmaisua. Hänen tuotantonsa monivivahteisuus ei johdu epäjohdonmukaisuudesta, vaan kyvystä nähdä sävelkieli elävänä ja alati kehittyvänä ajattelun välineenä.

Sonaatti nro 1 sellolle ja pianolle (1972–73/2001) syntyi siirtymävaiheessa, jolloin Rautavaara alkoi kehittää uudenlaista, rikkaasti harmonista ja aistillisesti värikylläistä tyyliään. Tämä sävelkieli muistuttaa säihkyvää jalokiveä: sen värit muuttuvat valon mukana, sen pinnat heijastavat eri sävyjä eri kulmista, ja sen sisäinen loisto syntyy moniulotteisuudesta ja täyteläisyydestä. Vaikka sonaatti on muodollisesti kompakti, sen sisäinen maailma on laaja ja syvä.

Teos rakentuu kolmesta, ilman keskeytyksiä yhtenäisenä kokonaisuutena etenevästä osasta, joiden muoto on jäsennelty ja selkeä, mutta joissa musiikillinen ajattelu etenee vapaasti ja hengittäen. Yksi teoksen keskeisistä piirteistä on sen

laulavuus: aiheet ja eleet kumpuavat luonnollisina, usein laajoina kaarina, jotka kantavat mukanaan ajallista syvyyttä ja avaruutta. Ilmaisuu on tunteellisesti herkkää ja sisäisesti latautunutta, mutta samalla hillittyä ja harkittua.

Pianoa Rautavaara käyttää tässä teoksessa erityisen hienovaraisesti ja sointiväri-
lisesti rikkaasti. Soinnut elävät jatkuvassa liikkeessä, kulkien läpi koko spektrin – heleästä kuultavuudesta tummempaan, tiiviimpään sointiin. Pianon rooli ei ole säästävä, vaan aktiivinen ja kantava: sen avulla luodaan sävyjen vaihtelua, rytmistä jännitettä ja emotionaalista syvyyttä. Sello ja piano kulkevat koko ajan rinnakkain, toisensa kuunnellen ja täydentäen, säilyttäen musiikillisen keskustelun orgaanisena ja tasapainoisena.

Kulminaatioissa kuuluu Rautavaaralle ominainen voima ja anteliaisuus – musiikki rakentuu kohti huipennuksia, jotka eivät ole vain dramaattisia, vaan myös täynnä lämpöä ja sisäistä painetta. Vaikka sonaatti on mitoiltaan suhteellisen tiivis, se kantaa sisällään suuren määrän ilmaisuvoimaa ja ajatuksellista syvyyttä. Sen maailma on kirkas, henkilökohtainen ja musiikillisesti äärimmäisen täsmällinen.

Vuoden 1972–73 sonaatti eroaa selvästi Rautavaaran myöhemmästä *Sellosonaatista nro 2* (1991), joka on sävyiltään pidätyvämpi ja rakenteeltaan jännittyneempi. Ensimmäinen sonaatti on avarampi ja vapaampi, soinniltaan säkenöivä ja ilmaisultaan kirkas – itsenäinen ja omaperäinen teos, joka tarjoaa selkeän ja ainutlaatuisen näkymän Rautavaaran taiteelliseen ajatteluun.

Se kuuluu laajaan kokonaisuuteen teoksia, joita Rautavaara sävelsi sellolle: näihin lukeutuvat mm. *Sonaatti soolosellolle* (1969), kaksi *Sellokonserttoa* (1968 ja 2009) sekä *Kaksi preludia ja fuugaa sellolle ja pianolle* (1955), unohtamatta useita varhaisia pienimuotoisia kappaleita. Nämä teokset yhdessä heijastavat Rautavaaran syvää ja pysyvää yhteyttä selloon.

AULIS SALLINEN

Metamorfora sellolle ja pianolle (1974)

Aulis Sallinen (s. 1935) on yksi suomalaisen taidemusiikin keskeisistä säveltäjistä – taiteilija, jonka tuotanto on laaja, monipuolinen ja kansainvälisesti tunnettu. Hän on säveltänyt kahdeksan sinfoniaa, useita oopperoita, konserttoja, kamariteoksia ja vokaalimusiikkia, ja hänen teoksiaan on esitetty laajalti Euroopassa, Yhdysvalloissa ja Aasiassa. Sallinen on vaikuttanut musiikkielämässä myös säveltäjäjärjestöjen, kulttuuripolitiikan ja opettajatyön kautta: hän toimi pitkään muun muassa Radion sinfoniaorkesterin intendenttinä sekä Sibelius-Akatemian sävellyksen professorina ja rehtorina.

Sallisen sävelkieli tunnustetaan usein sen vakaasta muotorakenteesta, hienostuneesta ilmaisusta ja siitä, kuinka se yhdistää perinteen ja omaperäisyyden. Hänen teoksissaan kuuluu samaan aikaan hillitty eleganssi ja vahva, lähes runollinen tunnepohja. Musiikki ei julista eikä loista ulkoisesti, vaan säilyttää sisäisen jännitteen ja puhuttelee hiljaisesti.

Metamorfora (alkujaan *Metamorfoseja*), sävelletty vuonna 1974, kuuluu hänen varhaiskauden kamariteoksiin. Se on sointikvaltaan ja ilmaisultaan esimerkki juuri siitä, mikä on Sallisen sävelkielelle ominaista: teos on muodoltaan tiivis mutta sisällöltään rikas, ilmaisu on suoraa ja ajatuksenkulku selkeää, mutta taustalla on alati läsnä pohdiskelevuus ja arvoituksellisuus, jota ei voi täysin selittää.

Metamorfora on merkittävä teos Aulis Sallisen laajassa ja monipuolisessa sellotuoannossa. Sen rinnalla ovat hänen *Soolosellosonaattinsa* op. 26 (1971), *Sellokonsertto* op. 44 (1976), laaja *Sonaatti sellolle ja pianolle* op. 86 (2004) sekä

ilmaisuvoimainen teos sellolle ja kamariorkesterille *Chamber Music III: The Nocturnal Dances of Don Juanquixote* (1986). Sallinen on säveltänyt myös muita teoksia sellon kanssa, kuten *Variaatiot sellolle ja orkesterille* (1961), *Elegia Sebastian Knight'ille* op. 10 (1964) soolosellolle, sekä myöhemmät *Baumgesang mit Epilog* sellolle ja pianolle (2013), *Omaggio* (2020) soolosellolle ja *Duo per due* (2022) viululle ja sellolle. Yhdessä nämä teokset paljastavat pitkän ja kehittyvän suhteen soittimeen, joka ulottuu sisäänpäin kääntyneestä ja lyyrisestä ilmaisusta rohkeaan ja rytmisesti energiseen.

JOONAS KOKKONEN

Sonaatti sellolle ja pianolle (1976)

Joonas Kokkonen (1921–1996) oli yksi 1900-luvun jälkipuoliskon merkittävimmistä suomalaisista säveltäjistä – taiteilija, jonka vaikutus musiikkielämään ulottuu syvälle sekä säveltäjänä, pedagogina että kulttuurivaikuttajana. Hän toimi pitkään sävellyksen professorina Sibelius-Akatemiassa ja oli mukana monissa musiikkipiirissä tehtävissä, muun muassa Suomen Säveltäjät ry:n puheenjohtajana ja Taideteollisen korkeakoulun hallinnossa. Hänellä oli keskeinen rooli myös Suomen Säveltaiteen Tukisäätiön ja Musiikin edistämissäätiön (MES) perustamisessa. Kokkonen oli paitsi voimakas yksilöllinen säveltäjä, myös sillanrakentaja, joka osasi yhdistää kansallisen perinnön ja eurooppalaisen modernismin omaleimaisella tavalla.

Sellosonaatti vuodelta 1976 edustaa Kokkosen myöhempiä tuotantoa ja syntyi heti hänen tunnetuimman teoksensa, oopperan *Viimeiset kiusaukset* (1975) jälkeen. Sonaatti on läheisessä yhteydessä hänen *Sellokonsertoonsa* (1969), joka kuuluu tärkeimpiin konserttoihin suomalaisessa sellokirjallisuudessa.

Molemmissa teoksissa kuullaan jälkiä samasta sinfonisesta ajattelusta ja muotora-kenteen hallinnasta – sekä laajoja kaaria että jännitteisiä kulminaatioita, jotka rakentuvat hitaasti ja painokkaasti.

Kolmiosaisessa sonaattimuodossa liikkuva teos on sekä vakava että monisävyinen. Musiikissa vuorottelevat syvälinen pohdiskelevuus ja äkillinen kirkastuminen; hetket, joissa ajattelu tuntuu pysähtyvän paikalleen, ja toiset, joissa se virtaa vapaasti eteenpäin. Kokkonen käyttää selloa ja pianoa itsenäisinä mutta toisiinsa kiinnitetyvinä äänenkuljettajina. Musiikissa kuuluu hiljainen kontemplaatio, mutta myös leikkisyyttä ja kontrasteja, jotka saavat teoksen elämään jatkuvassa sisäisessä liikkeessä.

Sellosonaatti on hienostunut ja tiivis kokonaisuus, jossa sinfoninen ajattelu yhdistyy kamarimusiikin intiimiyteen. Se ei tavoittele näyttävyyttä, vaan etsii kieltä, joka kantaa rauhallista painoa, rakentaa syvyyttä ja kutsuu kuulijan mukaan syvenyvään, mutta alati elävään musiikilliseen ajatteluun.

USKO MERILÄINEN

Paripeli sellolle ja pianolle (1980)

Usko Meriläinen (1930–2004) oli yksi suomalaisen 1900-luvun musiikin keskeisistä hahmoista – monipuolinen säveltäjä, kapellimestari, pedagogi ja kulttuurivaikuttaja, jonka tuotanto ulottuu sinfoniaista ja baleteista kamarimusiikkiin ja elektroniseen musiikkiin. Hän kuului sodanjälkeiseen säveltäjäsukupolveen, joka avasi suomalaiselle musiikille ovet eurooppalaiseen modernismiin.

Säveltäjäntyönsä ohella Meriläinen toimi aktiivisesti suomalaisen musiikkielämän rakenteiden ja instituutioiden kehittäjänä. Hän oli pitkään Sibelius-Akatemian sävellyksen professori ja koulutti useita myöhempiä keskeisiä säveltäjiä. Lisäksi hän toimi kapellimestarina muun muassa Radion sinfoniaorkesterissa sekä Oulun ja Jyväskylän orkestereiden ylikapellimestarina. Hän vaikutti myös taidehallinnossa: hän johti Suomen Säveltäjät ry:tä ja osallistui useisiin musiikkielämän kannalta keskeisiin työryhmiin ja toimikuntiin. Näissä rooleissa hän oli mukana luomassa edellytyksiä suomalaisen taidemusiikin kasvulle sekä sen kansainväliselle esille-tuonnille.

Meriläisen musiikillinen kieli on rytmisesti elävä ja muodoltaan arkkitehtoninen, usein dynaamisen energian ja kirkkaan soinnin yhdistelmä. Häntä ei voi yksiselitteisesti liittää tiettyyn tyyliin tai koulukuntaan: hänen teoksensa liikkuvat rohkeasti usklassismin, ekspressionismin ja post-serialismin vaikutteissa, usein persoonallisella ja jopa leikkisellä otteella. Hänen tuotannossaan kohtaavat vakava muotorakennelma ja vapautunut musiikillinen mielikuvitus.

Paripeli sellolle ja pianolle on sävelletty vuonna 1980 ja kuuluu Meriläisen myöhäisemmän kauden kamarimusiikkiteoksiin. Nimi voidaan tulkita sekä kirjaimellisesti ('pari'-peli) että kuvaannollisesti viittauksena kaksinpelin kaltaiseen vuorovaikutukseen. Sello ja piano käyvät keskenään intensiivistä, joskus kilpailullistakin vuoropuhelua, jossa vuorottelevat kirkas rytminen leikki ja lyyrinen pohdinta. Teoksessa on kuultavissa Meriläiselle ominaista energisyyttä, mutta myös hetkiä, joissa musiikki vetäytyy sisäänpäin, lähes meditatiiviseksi. Säveltäjä hyödyntää myös uudenlaisia soittotekniikoita, jotka luovat rikkaan, mielikuvituk-sellisen ja kiehtovan sointimaiseman.

Paripeli on hieno esimerkki siitä, kuinka Meriläinen rakentaa kahden soittimen välille rikkaan ja moniulotteisen draaman. Teos sijoittuu hänen tuotannossaan

merkittäväksi kamarimusiikkityöksi, joka kertoo säveltäjän kyvystä yhdistää formaalinen taituruus, leikkisyys, lyyrinen vapaus ja ideoiden hämmästyttävä runsaus vahvaksi, ilmaisuvoimaiseksi kokonaisuudeksi.

SEBASTIAN FAGERLUND

Traces and Shadows sellolle ja pianolle (2008–2012)

Sebastian Fagerlund (s. 1972) on yksi kansainvälisesti menestyneimmistä suomalaisista nykysäveltäjistä. Hänen musiikkinsa tunnetaan intensiteetistään, muotokenteen joustavuudesta ja vahvasta rytmisyydestä, mutta myös herkkyydestä ja ajallisesta syvyydestä. Fagerlundin teoksia on esitetty laajalti Euroopassa, Aasiassa ja Yhdysvalloissa, ja hän on toiminut mm. Turun filharmonisen orkesterin residensisäveltäjänä sekä myöhemmin Kansallisoopperan nimikkosäveltäjänä. Hänen oopperansa *Syyssonaatti* (2017), Ingmar Bergmanin elokuvan innoittama, sai paljon kansainvälistä huomiota ja toi hänen musiikillisen maailmansa laajemman yleisön tietoisuuteen.

Fagerlundin sävelkielessä yhdistyvät fyysisyys ja ajallinen kerroksellisuus. Hänen musiikkinsa ei asetu tietyn tyylin sisään, vaan se hakeutuu jatkuvasti liikkeeseen, muuntuu ja kasvaa – usein intuitiivisesti, mutta samalla äärimmäisen tarkasti hallittuna.

Traces and Shadows (2008–2012) on kaksiosainen teos sellolle ja pianolle, jossa nimensä mukaisesti liikutaan jälkien, kaikujen ja hauraasti piirtyvien varjojen maailmassa. Ensimmäisessä osassa vallitsee mystinen rauha, josta kehittyy vähitellen salaperäinen hehku ja hienovarainen jännitys. Sellolla on resitatiivisia eleitä,

joissa soi samalla intohimo ja dramaattinen tuska – sisäinen energia, joka purkautuu vähitellen kirkkauteen ja valoon. Piano liittyy tähän maailmaan tarkkailevana ja hengittävänä kumppanina, soinnin kehysten rakentajana.

Toinen osa on valtavan energinen. Liike on jatkuvaa, jopa pakottavaa, mutta energia ei ole hallitsematonta – se on uhkaavaa, kontrolloitua ja syvästi jännittynyttä. Soittimet rakentavat yhdessä rikkaita ja kompleksisia tekstuureita, joiden liike ei pysähdy hetkeksikään. Paikoitellen syntyy groovea, melkein tanssillista rytmiikkaa, joka tuo hetkeksi esiin toisenlaisen ilmeen. Tätä seuraa kiivastunut, tiivistyvä liike, kunnes musiikki äkillisesti purkautuu – ja haihtuu takaisin sinne, mistä se alussa tuntui varovaisesti ja hellästi ilmestyvän.

Traces and Shadows on merkittävä teos Sebastian Fagerlundin laajassa ja jatkuvasti kehittyvässä sellotuotannossa. Tämän kaksiosaisen sävellyksen rinnalla ovat hänen teoksensa *Silent Words* (2013) – sekä alkuperäisenä versiona sellolle ja pianolle että myöhemmän orkesterisovituksena – ja laaja sellokonsertto *Nomade* (2018). Fagerlund on kirjoittanut sellolle myös monenlaisissa kamarimusiikkikokoonpanoissa, muun muassa tunnelmallisen *Oceano* (2010–11) jousitriolle, valoisan *Transient Light* (2013) jousikvartetille sekä energiset miniatyyrit *Fuel* (2010) ja trion *Breathe* (2005–06) klarinetille, harmonikalle ja sellolle, samoin kuin dueton *Scherzic* (2008) alttoviululle ja sellolle. Viime vuosina sellon on ollut keskeisessä roolissa myös laajamittaisemmissa teoksissa, kuten kolmoiskonsertossa *Lanterna – Seven Settings* (2023) ja pianotriossa *Remain* (2022). Fagerlundin sellosoolotuotantoon kuuluu tiivis ja ilmaisuvoimainen *Recitativo* (2021), joka syntyi Turun Sellokilpailun tilausteoksena. Näissä monimuotoisissa teoksissa sellon näyttäytyy Fagerlundille erityisen läheisenä ilmaisuvälineenä, jonka kautta hän tutkii fyysisyyttä, lyyristä sisäisyyttä ja kerroksellisia sointimaisemia. Tässä laajemmassa kontekstissa *Traces and Shadows* voi nähdä keskeisenä varhaisena kannanottona – teoksena, joka jo paljastaa ne mielikuvitukselliset tekstuurit, rytmissen elinvoiman ja emotionaalisen syvyyden, joista on tullut hänen musiikkinsa tunnusmerkkejä.

ANNA KUVAJA piano

Pianisti Anna Kuvaja tunnetaan monipuolisena taiteilijana niin solistina, kamarimuusikkona kuin orkesterisoittajanakin. Hän on myös aktiivinen forte-pianisti. Toisaalta häntä voi kuulla myös suvereenina nykymusiikin tulkkina – hän on esiintynyt mm. Avanti!:n, Radion sinfoniaorkesterin ja Uusinta-ensemblen riveissä. Kuvaja on konsertoinut sekä Suomessa että ulkomailla, tehnyt useita kantaneuvoja YLE:lle ja esiintynyt monilla mielenkiintoisilla festivaaleilla, kuten Mäntän musiikkijuhlat, Kuhmon kamarimusiikki, Vantaan BRQ-festivaali ja Hiljaisuus-festivaali. Kuvaja toimii konsertoimisen ohella taideopettajana Taideyliopiston Sibelius-Akatemiassa.

Kuvaja aloitti pianonsoitonopintonsa Kuhmossa ja siirtyi 16-vuotiaana Espoon musiikkiopistoon Katarina Nummi-Kuisman oppilaaksi. Ammattiopinnoissa Sibelius-Akatemiassa hänen opettajiaan olivat Tuija Hakkila ja Liisa Pohjola. Vaihto-opiskelu Pariisin konservatoriossa Henri Bardan johdolla sekä työharjoittelu Zürichin oopperan orkesteriakatemiassa olivat tärkeitä.

Anna Kuvaja on julkaissut kolme levyä (Alba Records): soololevyn *Fluvial*, sekä kamarimusiikkilevyt *Soiréestücke* klarinetisti Lauri Sallisen kanssa ja *Bowen & Clarke Sonatas for viola and piano* alttoviulisti Hanna Hohdin kanssa. *Fluvial* sai viisi tähteä BBC Music Magazine -lehdessä. Hän soittaa myös Grammy- ja Emma-palkitulla levyllä: *Saariaho / Reconnaissance*.

ALEXANDER GEBERT **sello**

Alexander Gebert on monipuolinen ja kansainvälisesti arvostettu sellisti, joka toimii solistina, kamarimuusikkona ja pedagogina. Vuosina 2005–2012 hän oli jäsenenä Wienin Musikkvereinin residenssiyhtyeessä Altenberg Trio Wienissä, jonka kanssa hän konsertoi laajasti eri puolilla maailmaa ja opetti Wienissä ja Italiassa. Hän on esiintynyt lukuisilla johtavilla kansainvälisillä festivaaleilla ja pitää säännöllisesti mestarikursseja Euroopassa, Aasiassa ja Pohjois-Amerikassa.

Hän on sitoutunut nykymusiikin tulkitsija ja on tehnyt yhteistyötä säveltäjien Friedrich Cerhan, Mauricio Kagelin, Krzysztof Meyerin, Krzysztof Pendereckin, Aribert Reimannin, Kaija Saariahon ja Salvatore Sciarranon kanssa.

Hän toimii professorina Detmoldin musiikkikorkeakoulussa Saksassa sekä Karol Szymanowskin musiikkiakatemiassa Katowicessa, Puolassa.

Gebert on opiskellut Sibelius-Akatemiassa Helsingissä, Chopin-akatemiassa Varsovassa, Pariisin konservatoriossa ja Stuttgartin musiikkikorkeakoulussa. Hänen pääopettajiaan ovat olleet Timo Hanhinen, Csaba Szilvay, Victoria Yagling, Heikki Rautasalo, Kazimierz Michalik, Philippe Müller ja Natalia Gutman. Tärkeitä vaikutteita hänen taiteelliseen kehitykseensä ovat tuoneet myös kohtaamiset Wolfgang Boettcherin, Natalia Shakhovskayan, Miloš Šadlón, Heinrich Schiffin ja János Starkerin kanssa.

ANNA KUVAJA piano

The pianist Anna Kuvaja has a versatile artistic profile performing as a soloist, chamber musician and orchestral player. She is also an active fortepianist and an accomplished interpreter of contemporary music. Kuvaja has performed as a member of the Avanti! Chamber Orchestra, the Finnish Radio Symphony Orchestra and the Uusinta Ensemble, among others.

In addition to concerts in Finland and abroad, Kuvaja has made several recordings for the Finnish Broadcasting Company and has performed at many renowned festivals, such as the Mänttä Music Festival, Kuhmo Chamber Music, Vantaa BRQ Festival and the Silence Festival. In addition to performing, Kuvaja teaches at the Sibelius Academy of the University of the Arts Helsinki. She began her studies in Kuhmo, continuing at the Espoo Music Institute, Sibelius Academy, Paris Conservatory and Zurich Opera Orchestra Academy.

Kuvaja has released three albums: a solo album *Fluvial* on the Alba label, which was awarded five stars by BBC Music Magazine, and chamber music albums *Soirée-stücke* with the clarinetist Lauri Sallinen and *Bowen and Clarke: Sonatas for viola and piano* with the violist Hanna Hohti. Kuvaja is also one of the performers on the Grammy and Emma Award-winning album *Saarioho: Reconnaissance*.

ALEXANDER GEBERT violoncello

Alexander Gebert is a versatile and internationally recognised cellist, active as a soloist, chamber musician and pedagogue. From 2005 to 2012, he was a member of the Altenberg Trio Wien, ensemble-in-residence at the Wiener Musikverein, with which he toured extensively around the world and taught at institutions in Vienna and Italy. He has appeared at numerous leading international festivals and regularly gives masterclasses across Europe, Asia and North America.

A committed interpreter of contemporary music, he has worked with composers such as Friedrich Cerha, Mauricio Kagel, Krzysztof Meyer, Krzysztof Penderecki, Aribert Reimann, Kaija Saariaho and Salvatore Sciarrino.

He currently holds professorships at the Hochschule für Musik Detmold and the Karol Szymanowski Academy of Music in Katowice.

His studies took place at the Sibelius Academy in Helsinki, the Chopin Academy in Warsaw, the Conservatoire de Paris and the Musikhochschule Stuttgart, where his principal teachers included Timo Hanhinen, Csaba Szilvay, Victoria Yagling, Heikki Rautasalo, Kazimierz Michalik, Philippe Müller and Natalia Gutman. Further important impulses came from formative musical encounters with Wolfgang Boettcher, Natalia Shakhovskaya, Milos Sadlo, Heinrich Schiff and Janos Starker.

EINOJUHANI RAUTAVAARA

Sonata No. 1 for cello and piano (1972–73/2001)

Einojuhani Rautavaara (1928–2016) was one of the most prolific and multifaceted figures in Finnish music. His output comprises more than 150 works, including eight symphonies, numerous concertos and operas, chamber music, vocal works, and electronic music. His personality combined profound humanism, a spiritual quest, and a vivid compositional imagination – qualities that are deeply woven into his music.

Rautavaara's position in Finnish music is unique. He navigated the currents of modernism while preserving his own voice, developing a style that moved from strict serialism and atonality towards an increasingly poetic, tonally enriched and symbolically charged expression. The diversity of his output does not stem from inconsistency, but from a vision of musical language as a living, ever-evolving instrument of thought.

The *Sonata No. 1 for cello and piano* (1972–73/2001) emerged during a transitional period when Rautavaara was forging a new, richly harmonic and sensuously colourful style. This musical language is like a sparkling gemstone: its hues shift with the light, its surfaces reflect changing shades and its inner radiance arises from its depth and complexity. Though formally compact, the sonata's inner world is vast and profound.

The work unfolds in three movements, conceived as a continuous whole without interruption, the sections flowing seamlessly into one another, with structures that are clear and well-shaped, yet animated by free and breathing musical thought.

One of its most striking features is its inherent lyricism: themes and gestures emerge naturally, often in broad, arching lines that suggest both temporal depth and spaciousness. The expression is emotionally sensitive and internally charged, yet always restrained and considered.

Rautavaara uses the piano with particular subtlety and richness of colour. The harmonies are in constant motion, shifting across the spectrum from luminous transparency to darker, denser sonorities. The piano is no mere accompanist; it plays an active and sustaining role, creating tonal variety, rhythmic tension and emotional depth. The two instruments move side by side, listening to and complementing each other, maintaining an organic and balanced musical dialogue.

At the climaxes, Rautavaara's characteristic power and generosity come to the fore – the music builds towards peaks that are not merely dramatic but imbued with warmth and inner intensity. Though the sonata's scale is relatively concise, it carries a wealth of expressive power and intellectual depth. Its world is bright, personal and musically precise.

The Sonata No. 1 stands in marked contrast to Rautavaara's later *Sonata No. 2 for cello and piano* (1991), which is more restrained in tone and tenser in structure. The first sonata is broader and freer, dazzling in its sonority and luminous in its expression – an independent and original work, offering a clear and unique insight into Rautavaara's artistic vision. It forms part of a substantial body of works he composed for the cello, including the *Solo Cello Sonata* (1969), two *Cello Concertos* (1968 and 2009), and the *Two Preludes and Fugues for cello and piano* (1955), alongside several smaller early pieces. Together, these works reflect Rautavaara's deep and enduring affinity for the cello.

AULIS SALLINEN

Metamorfora for cello and piano (1974)

Aulis Sallinen (b. 1935) is one of the central figures in Finnish music – an artist whose work is extensive, multifaceted and internationally renowned. He has composed eight symphonies, numerous operas, concertos, chamber works and vocal pieces, and his music has been performed widely across Europe, the United States, and Asia. Sallinen has also played a significant role in shaping Finnish musical life, through his involvement in composers' organisations, cultural policy and music education. He served as General Manager of the Finnish Radio Symphony Orchestra and as Professor and later Rector of the Sibelius Academy.

Sallinen's musical language is often recognised by its solid structural foundations, refined expression and the way it bridges tradition and individuality. His works embody a poised elegance combined with a strong, almost poetic emotional core. His music neither proclaims nor dazzles outwardly; instead, it preserves an inner tension that speaks quietly yet powerfully.

Metamorfora (originally titled *Metamorphoses*), composed in 1974, is one of Sallinen's early chamber works. Its sonic landscape and expression exemplify the hallmarks of his style: a form that is concise yet rich in content, an expression that is direct and clear, yet always shadowed by a reflective, enigmatic undercurrent that resists full explanation.

Metamorfora holds a special place within Aulis Sallinen's rich and varied contributions to the cello repertoire. Alongside it stand his *Solo Cello Sonata* op. 26 (1971), the *Cello Concerto* (1976), the expansive *Cello Sonata* op. 86 (2004) and the

evocative solo work *Chamber Music III: The Nocturnal Dances of Don Juanquixote* (1986). Sallinen also composed several further pieces for cello, including the *Variations for cello and orchestra* (1962), *Elegy for Sebastian Knight* op. 10 (1964) for solo cello, as well as the later *Baumgesang mit Epilog* for cello and piano (2013), *Omaggio* (2020) for solo cello and *Duo per due* (2022) for violin and cello. Together, these works reveal a long-standing and evolving affinity with the instrument, ranging from the introspective and lyrical to the bold and rhythmically driven.

JOONAS KOKKONEN

Sonata for cello and piano (1976)

Joonas Kokkonen (1921–1996) was one of the most significant Finnish composers of the latter half of the twentieth century – an artist whose influence extended deeply into musical life as a composer, educator and cultural figure. He served for many years as Professor of Composition at the Sibelius Academy and held important positions in musical organisations, including the chairmanship of the Society of Finnish Composers. He played a key role in founding institutions such as the Finnish Cultural Foundation and the Finnish Music Foundation (MES). Kokkonen was not only a powerful individual voice but also a bridge-builder, blending national tradition with European modernism in a distinctive way.

The *Cello Sonata* of 1976 belongs to his later period and was composed immediately after his best-known work, the opera *The Last Temptations* (1975). It is closely related to his *Cello Concerto* (1969), a cornerstone of Finnish cello literature. Both works share traces of the same symphonic thinking and mastery of form – large arcs and tightly wrought climaxes that unfold slowly and with weight.

Moving within a three-movement sonata form, the piece is at once serious and multifaceted. The music alternates between deep contemplation and sudden moments of brightness; passages where thought seems to pause, and others where it flows freely. Kokkonen treats the cello and piano as independent but intertwined voices. The music resonates with quiet introspection, but also moments of playfulness and contrast, keeping it alive in constant internal motion.

The *Cello Sonata* is a refined and concentrated work, where symphonic breadth meets the intimacy of chamber music. It does not seek outward brilliance but builds a language of quiet gravity, depth and a steadily unfolding musical thought that invites the listener into a world of deepening reflection.

USKO MERILÄINEN

Paripeli for cello and piano (1980)

Usko Meriläinen (1930–2004) was a key figure in Finnish music in the second half of the twentieth century – a versatile composer, conductor, teacher and cultural advocate whose output spans symphonies, ballets, chamber music and electronic compositions. He belonged to the postwar generation of Finnish composers who opened the doors to European modernism.

Alongside his compositional work, Meriläinen played an active role in shaping the structures and institutions of Finnish musical life. He taught composition at the Sibelius Academy, mentoring several future leading composers, and conducted ensembles such as the Finnish Radio Symphony Orchestra, and served as chief conductor of both the Kuopio and Jyväskylä City Orchestras. He was also a key figure

in arts administration, leading the Society of Finnish Composers and participating in numerous cultural bodies. In these roles, he helped create the conditions for the growth of Finnish music and for its presentation on the international stage.

Meriläinen's musical language is rhythmically vibrant and architecturally structured, often combining dynamic energy with luminous sonorities. His music does not belong neatly to any one style or school; it moves boldly among neoclassicism, expressionism and post-serialism, often with a personal and playful touch. His work fuses formal discipline with an uninhibited musical imagination.

Paripeli for cello and piano, composed in 1980, belongs to his later chamber works. The title can be interpreted literally ("pair play") or metaphorically, suggesting an interplay akin to a game between two players. The cello and piano engage in an intense, sometimes competitive dialogue, alternating between bright rhythmic play and lyrical reflection. The piece displays Meriläinen's characteristic energy, but also moments where the music withdraws inward, becoming almost meditative. The composer also makes use of extended techniques, creating a rich, imaginative and captivating sonic landscape.

Paripeli is a fine example of how Meriläinen creates a vivid, multilayered drama between two instruments. It stands as an important work within his chamber music output, showcasing his ability to combine formal mastery, playful spirit, lyrical freedom and an astonishing abundance of ideas into a powerful expressive whole.

SEBASTIAN FAGERLUND

Traces and Shadows for cello and piano (2008–2012)

Sebastian Fagerlund (b. 1972) is one of Finland's most internationally acclaimed contemporary composers. His music is known for its intensity, formal flexibility, strong rhythmic drive, and also its sensitivity and temporal depth. His works have been performed extensively across Europe, Asia and the United States. Fagerlund has served as composer-in-residence for the Turku Philharmonic Orchestra and later as Composer-in-Association at the Finnish National Opera. His opera *Autumn Sonata* (2017), inspired by Ingmar Bergman's film, received widespread international attention, bringing his musical world to an even broader audience.

Fagerlund's musical language fuses physicality and temporal layering. His music defies stylistic categorisation, constantly in motion, transforming and growing – often intuitively, yet under meticulous control.

Traces and Shadows (2008–2012) is a two-part work for cello and piano that moves, as the title suggests, through a world of traces, echoes and delicately drawn shadows. The first movement unfolds with a mysterious calm that gradually develops a subtle glow and a sense of hidden tension. The cello's recitative-like gestures convey both passion and dramatic anguish – an inner energy that eventually blossoms into brightness and light. The piano enters this world as an attentive, breathing partner, framing and enhancing the resonance.

The second movement is driven by immense energy. The motion is continuous, almost relentless, yet the energy remains tightly controlled, exuding a sense of threat and tension. Together, the instruments weave rich and complex textures,

never allowing the motion to come to rest. At moments, a groove emerges – a pulse that hints at dance-like rhythm – only to dissolve into increasingly feverish movement, until the music suddenly releases and fades away, returning to the fragile realm from which it first hesitantly emerged.

Traces and Shadows holds an important place within Sebastian Fagerlund's rich and evolving engagement with the cello. Alongside this two-part composition stand his works *Silent Words* (2013) – in both its original version for cello and piano and its later orchestral adaptation – and the substantial cello concerto *Nomade* (2018). Fagerlund has also written for the cello in a wide range of chamber music settings, including the atmospheric *Oceano* (2010–11) for string trio, the luminous quartet *Transient Light* (2013), the energetic miniatures *Fuel* (2010) and the trio with clarinet and accordion *Breathe* (2005–06), as well as the duet *Scherzic* (2008) for viola and cello. More recently, the cello plays a central role in larger-scale works like the triple concerto *Lanterna – Seven Settings* (2023) and the piano trio *Remain* (2022). Fagerlund's writing for solo cello includes the concise and expressive *Recitativo* (2021), commissioned by the Turku Cello Competition. Across these varied works, the cello emerges as a favoured voice for Fagerlund's exploration of physicality, lyrical introspection and layered sonic landscapes. Within this broader context, *Traces and Shadows* can be seen as a key early statement – a work that already reveals the imaginative textures, rhythmic vitality and emotional depth that have become hallmarks of his music.

Recorded at **Sendsaal Bremen, Germany 16.–19.10.2023**

Recording, producing, editing & mastering: **Sebastian Nattkemper**

Grand Piano: **Steinway D**

Texts: **Alexander Gebert**

Graphic design: **Eva Maria Richter**

Photos:

Cover photo & portrait Alexander Gebert © **Eva Maria Richter**

Portrait Anna Kuvaja © **Anna-Maria Viksten**

Executive producer: **Erkki Nisonen**

Alba Records

Thanks to the Jenny and Antti Wihuri Foundation for their support.

EINOJUHANI RAUTAVAARA

1. Sonata Nr. 1 (1972–73/2001) 14:13

AULIS SALLINEN

2. Metamorfora (1974) 05:38

JOONAS KOKKONEN

Sonata (1976)

3. I Andante – Allegro 08:01
4. II Adagio 05:00
5. III Allegretto mosso 03:00

USKO MERILÄINEN

6. Paripeli (1980) 11:20

SEBASTIAN FAGERLUND

Traces and Shadows (2008–2012)

7. I 06:35
8. II 04:03

ALEXANDER GEBERT violoncello
ANNA KUVAJA piano